

Արդարօրէն վարձատրուած, կը վերադառնայ Երուսաղէմ եւ հաղիւտարի մը եւս իր օգտակար աշխատանքը նուիրարեւրած Ս. Աթոռին, Էջմիածին կը հրաւիրուի Վեհափառ Հայրապետէն: 1957ի Հոկտեմբերին հանդուցեալ Սրբազանը վերջնականօրէն կ'ուղևորուի Ս. Էջմիածին, ուր նախ իրեն կը վստահուի հոգևոր ճեմարանի վերատեսչութիւնը: Ապա, իրեն կը յանձնուին Մայր Աթոռի լուսարարապետութիւնն ու Գերագոյն Հոգևոր Խորհուրդի ատենապետութիւնը, զորս մեծ պարտաճանաչութեամբ կը վարէ մինչև իր վաճաճումը: Նոյն շրջանին, երկու տարբեր առիթներով երկար եւ սպասող ճամբորդութիւններ կը կատարէ հակառակ իր տարիքին եւ թոյլ առողջութեան, իբրեւ Հայրապետական Պատուիրակ Հեռաւոր Արեւելիի Հայոց:

Կը վախճանի 1972 Յունուար չորսին, արեան զեղումի հետեւանքով եւ կը թաղուի Ուրբաթ, Յունուար 7ին, Ս. Գայիանէ վանքի միաբանական գերեզմանատան մէջ:

* * *

Եւ այսպէս, խորհրդաւոր կարգադրութեամբ մը, յաւէտ սիրելի Հայկազուն Սրբազան կը հանդի Ս. Էջմիածնի եւ Արարտաի շուքին, հայրենի սուրբ հողին դիւրկը, քիչ հեռու այն վայրէն՝ ուր, զեղեցիկ օր մը, իր աչքերը բացած էր այս աշխարհին եւ ուրկէ մարդկային բոնութիւնն ու զաղանութիւնը գինք խլեր ու վտարեր էին, առնելէ ետք իր ծնողքն ու պարագաները: Երկար, յողնացուցիչ այլ զեղեցիկ շրջանակ մը գծելէ ետք, իր կեանքը ահաւասիկ կուղայ աւարտի մը՝ նոյն եւ միակ հողին վրայ, որուն աէրը անմար կրակ մըն էր իր զգայուն սրտին մէջ:

Կը մեկնի՝ հանդարտ խիղճով եւ արդար վստակի մը առթած զոհունակութեամբ: Կը մեկնի՝ խաղաղութեամբ եւ դրեթէ լուռ, այնպէս, ինչպէս ապրած էր ու գործած:

Կը մեկնի՝ ափսոսանք մը ձգած իր ետին: Կը մեկնի՝ երբ, հակառակ իր տարիքին, կը մրմնջենք. «Այս որքա՛ն անժամանակ եւ շուտ»:

Բոլոր իր ծանօթները — եւ անոնք բազմաթիւ են, մայր հայրենիքի թէ սփիւռքի մէջ —, իրմէ պիտի պահեն լաւագոյն յիշատակներ, իսկ Հայութիւնը գինք պիտի յիշէ իբրեւ նուիրուած եւ պարտաճանաչ եկեղեցական մը, խորապէս ազգատէր Հայ մը եւ, ի վերջոյ, իբրեւ տիպար Մարդ մը:

Թող հայրենի սուրբ հողը թեթեւ զայ իր յողնած ոսկորներուն:

ԿԱՐԳ ՎԵՐՁԻՆ ՕԾՄԱՆ ԵՒ ԹԱՂՄԱՆ Տ. ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ԱՐՔԵՊՍ. ԱՐԲԱՀԱՄԵԱՆԻ

Հանգուցեալ Տ. Հայկազուն Արքեպս. Արքիամեանի վերջին օժման եւ քաղման կարգը կատարուած է Յունուար 7ին, Ս. Գայիանէի վանքին մէջ: Ստորեւ նկարագրութիւնը տխուր այդ արարողութեան, զոր կը փաղեմք Մայր Աթոռի պաշտօնաբերք «Էջմիածին» ամսագրի Յունուարի քիւլէն:

Յունուարի 4ին, Երեքշաբթի օրը, ժամը 16ին, հանդուցեալ Սրբազանի մարմինը եկեղեցական Թափօրով լուսարարապետարանից փոխադրուած է

Մայր Տաճար եւ գրեում իջման Ս. Սեղանի առաջ, ուր եւ կատարում է Հոգեհանգստեան արարողութիւն :

Հանդուցեալ Սրբազանի մարմինը Մայր Տաճարում մնում է մինչեւ Յունուարի 5ր, Չորեքշաբթի, ժամը 11ը, երբ եկեղեցական թափօրով փոխադրում է Ս. Գայիանէի վանք :

Յունուարի 7ին, Ուրբաթ, մեռելոցի օր, Ս. Գայիանէի վանքում, Հայոց Հայրապետի նախագահութեամբ, հանդիսաւորութեամբ կատարում է Տ. Հայկազուն Արքեպս. Արքահամեանի վերջին օծման եւ թաղման կարգը :

Հոգեհանգստեան Ս. Պատարագը մատուցում է եւ վերջին օծման կարգը կատարում Ստրպէճանի թեմի Հայոց առաջնորդ եւ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհրդի անդամ Տ. Յուսիկ Եպս. Սանթրեանը :

Հոգեհանգստեան Սուրբ Պատարագի երգեցողութիւնը կատարում է Մայր Տաճարի քառածայն երգչախումբը՝ խմբավար Խորէն Մեյիսանէճեանի ղեկավարութեամբ :

Ն. Ս. Օծուքիւն վեհափառ Հայրապետը կու տայ իր վերջին հրաժեշտը հանգուցեալին :

Ս. Տաճարը լիքն է սգակիր բաղժութեամբ : Հանդուցեալ Սրբազանը վերջին եւ սրտառուչ «Ողջոյն»ն է տալիս իր եկեղեցուն, իր ժողովրդին. «Ողջոյն քեզ, սուրբ եկեղեցի, ողջոյն քեզ, սեղան սրբութեան... Դասք քահանայութեան... Ողջոյն ձեզ, մանկունք եկեղեցւոյ եւ համօրէն ժողովրդականք... Ես ճանապարհորդեցի առ Քրիստոս յոյսն ամենեցուն» :

Հայոց Հայրապետը տխուր ու վշտի տակ ընկճուած առաջնորդութեամբ է Ս. Սեղան՝ իր դամբանականը խօսելու : «Եղիցի նա որպէս ծառ որ տնկեալ է ի դնացս Զուրց» (Սաղմ. Ա 3) ընթարանով, Հայոց Հայրապետը իր բովանդակալից եւ սրտառուչ դամբանականի մէջ խօսում է Տ. Հայկազուն Արքեպիսկոպոսի մահով Մայր Աթոռի, իր եւ Հայ եկեղեցու կրած մեծ կորստի մասին եւ

ապա վեր հանում հանդուցեալ Սրբազանի ծառայութիւնները երուսաղէմում եւ մանաւանդ Ս. Էջմիածնում, 1957 - 1972 թուականներին, որպէս իր անմիջական գործակցի, Մայր Տաճարի լուսարարապետի եւ Գերագոյն Խորհրդի ատենապետի, բարի ու ազնիւ եւ Հայրենասէր հոգեւորականի:

Հայոց Հայրապետի դամբանականը ընդհատուած էր յաճախ արցունքներով:

Յաւարտ Ս. Պատարագի, Վրաստանի Հայոց թեմի առաջնորդ եւ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհրդի անդամ Տ. Կոմիտաս Եպս. Տէր Ստեփանեանի նախադաշուիթեամբ կատարուած է հանդուցեալ Տ. Հայկազուն Արքեպիսկոպոսի թաղման կարգը:

Հանդուցեալ Սրբազանի մարմինը ամփոփուած է Ս. Գայիանէի մանրում՝ միաբանական գերեզմանատանը:

Հանդուցեալ Սրբազանի վրայ յուղումնայից դամբանական է խօսում «Էջմիածին» ամսագրի խմբագիր Արթուր Հատիտեանը, որը 1929 թուականից երուսաղէմի Հայոց եւ ապա Մայր Աթոռում Տ. Հայկազուն Արքեպիսկոպոսի հետ կապուել էր 43 տարիների անամպ բարեկամութեամբ ու պողպատաւ գործակցութեամբ:

Ս. Գայիանէի միաբանական գերեզմանատան մէջ, «Էջմիածին» պաշտօնաթերթի խմբագիր Տիար Արքուն Հատիտեան կը խօսի իր դամբանականը:

Դամբանական է խօսում նաեւ Երեւանի Հայ Աւետարանական համայնքի կողմից վերապատուելի Սարգիս Կոնսուլեանը:

Հանդուցեալ Տ. Հայկազուն Արքեպս. Արքահամեանի յիշատակին կատարուած հոգեհանգստեան պատարագին եւ վերջին օծման ու թաղման կարգի կատարմանը ներկայ է լինում ՀՍՍՀ Մինիստրների սովետին ադրնթեր Հայ եկեղեցու գործերի խորհրդի նախագահի տեղակալ Սուրէն Յովհաննիսեանը:

Թագման արարողութիւնից յետոյ Վեհափառ Հայրապետը Վեհարանում ընդունում է Գերագոյն Հոգեւոր Խորհրդի, Մայր Աթոռի միաբանութեան, պաշտօնէութեան, հոգեւոր ճեմարանի դասախօսական կազմի եւ Տ. Հայկազուն Արքեպիսկոպոսի հայրենարնակ հարազատների՝ Արամ եւ Պերճուհի Գալթեան ընտանիքի անդամների ցաւակցութիւնները :

Ժամը 15.30ին վանական սեղանատանը, Տ. Կոմիտաս Սրբազանի նախագահութեամբ, տրւում է հոգեճաշ, ուր հանգուցեալ Տ. Հայկազուն Սրբազանի յիշատակը մի անգամ եւս ոգեկոչում են Տ. Կոմիտաս Եպիսկոպոսը, Տ. Յովհաննէս Քէն. Մարութեանը, յանուն Գերագոյն Հոգեւոր Խորհրդի՝ Սարգիս Մելիքսեթեանը, հոգեւոր ճեմարանի դասախօսներ Գրիգոր Գիւլեանն ու Սամուէլ Անթոնեանը :

Վերջում, օրուայ տխուր արարողութիւնները եղրափակելուց յետոյ, Տ. Կոմիտաս Սրբազանը շնորհակալութիւն է յայտնում բոլոր ներկաներին, որ յարգեցին հանգուցեալ Սրբազանի յիշատակը՝ եկան բաժանելու Մայր Աթոռի վիշտն ու մեծ կորուստը :

Տ. Կոմիտաս Սրբազանը բարեմաղթութիւններ է կատարում Հայոց Հայրապետի կենաց արեւշատութեան եւ Մայր Աթոռի անսասնութեան ու պայծառութեան համար :

Տ. Հայկազուն Արքեպիսկոպոսի մահուան տխուր առիթով, յանուն Վեհափառ Հայրապետի, ցաւակցական հեռագրեր են ստացւում, խորունկ վշտով եւ մխիթարութեան եղբայրական ջերմ զգացումներով, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոսից, Երուսաղէմի Հայոց Տ. Եղիշէ Պատրիարքից, Կ. Պոլսի Հայոց Տ. Շնորհք Պատրիարքից, Թեմակալ բոլոր առաջնորդներից, հովուութիւններից, ազգային-եկեղեցական մարմիններից, ինչպէս նաեւ քոյր եկեղեցիներից եւ այլ բազում անձնաւորութիւններից :

Հայոց Հայրապետի անունով ցաւակցական հեռագրեր էին ուղարկել նաեւ ՀՍՍՀ Մինիստրների սովետին առընթեր Հայ Եկեղեցու զործերի խորհրդի նախագահ Ս. Գասպարեանը, Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի նախագահ Վ. Համազասպեանը, Խաղաղութեան պաշտպանութեան հանրապետական կոմիտէի նախագահ Գրիգոր Տէր Գրիգորեանը, Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի անուան Մատենադարանի տնօրէն Պրոֆ. Լ. Խաչիկեանը եւ բազում այլ անձնաւորութիւններ :

Խո՛ւնկ ու աղօ՛թք Տ. Հայկազուն Արքեպիսկոպոսի նուիրական յիշատակին :

